

Uladzimir Ňakljajev (Bělorusko)

Uladzimir Ňakljajev (Уладзімір Някляеў; * 1946 ve Smarhoni) je běloruský básník a prozaik. Angažuje se také v politice, byl dokonce kandidátem v běloruských prezidentských volbách v roce 2010. Podle Amnesty International mu bylo za účast v povolebních protestech nařizeno domácí vězení. Básně začal psát rusky jako člen literárního sdružení kolem novin Známká mládí. Od návratu z Moskvy v roce 1972 píše výhradně bělorusky. Od roku 1978 byl členem Svazu spisovatelů SSSR.

Jeho prvním velkým dílem se stal román *Muzikant*, napsaný už v emigraci. Na jeho uvedení 21. září 2003 o tomto díle prohlásil: „Chtěl jsem psát o člověku, který musel vsadit do hry vše: slávu, peníze, ženy... a najednou se všechno zhroutilo. A když se vše zhroutilo, zamiloval se. Zajímalo mě, jak se bude jeho osud s tímto novým citem odvíjet. Že je v knize přítomna i politika, je dáno tím, že politice se není možné vyhnout.“ V roce 2013 Ňakljajev získal za román *Sodovky se sirupem a bez něj* literární cenu Jerzyho Giedroyce, udělovanou nezávislým běloruským spisovatelům.

výběr z poezie přeložili Alexandra Smatryčěnka a Pavel Drábek

VÁLKA, KTERÁ NENÍ

Úvod k básni

Slunce na Tokijem. A nad New Yorkem plameny.
Po kávě voní Paříž. A Istanbul po baklavě.

Nad zemí plynou tiše, plavně
poslední mírové dny
před světovou válkou poslední.

Mendelssohnův pochod zní v paláci Monackém,
chystá se ples, na veselce baví se půl světa,
víno se popíjí sladce,
ale na rtech drhne přec
před poslední válkou posledního léta.

Papež se modlí za mír ve Vatikánu,
nad mešitou al-Harám modlitby jak plachtoví rozevláté,
Nil plyne, jak od věčnosti plynul, skrz Káhiru –
u břehu ale už pozvolna rudne.

Ticho nad Krevou, kde lesy jsou plné jahod zralých,
leč rozduňely se bombovozy nad hradem Krevským –
a plody se sypou, padají knihy z polic:
Dante se Shakespearem a Nietzsche s F. M. Dostojevským.

Takových proroků! A všichni – prý konec. Prý odchod.
Pýthie v Delfách. Izaiáš, Eliáš. I Baba Vanga.
Tak i Detroit tancuje svůj poslední foxtrot
a Argentina tancuje do rytmu posledního tanga.

Stříbrem se třpytí na trhu v Pusanu šupina,
zítra už traulery na rybolov nevyrazí,
nový „Bludný Holanďan“ – křižník „Moskva“
dnes vplouvá směr moře Východní...

Ocelově
zalesknou se ponorky tam, kde velryby
odvěkou stezkou plují, kde skotačí delfíni...
Pýthie delfská! Tohle neprorokovalas ty!
Ani Izaiáš neprorokoval
krev Ukrajiny!

Prorokovat tohle lze, jen když o rozum přijdeš
a když uvidíš, vstoupiv za všechny obzory,
jak před smrtí ukrajinskou skví se ruská smrt
nad hroby.

Na pyramidy Egypta drolí se prach věčnosti.
Zašlý čte se nápis na říjských náhrobcích:
„Sklízej, cos zasel!“ – a v popelu z hrobů vznáší
se děti a vnuci, co se už nenarodí.

A v restauracích, v barech a pubech, ve všech kabaretech,
kde kurtizána Evropa zpívá a vyhrává,
Break. Přestávka. Neboť děs se kurtizány chápe:
Matka Boží jí v náručí umírá.

BRNO

Na Minoritské ulici v Brně
jsem nebyl dávno. A možná nikdy
jsem nebyl tam, kam z vlastní vůle
bych nev kročil. V Brně prodává koncern
Renault, jako jinde. S Katrin z koncernu
jsem chodil na hrad Špilberk na koncerty
moravské muziky. Až jednou jsme zvolna
obešli kostel Petra a Pavla
a rozloučili se. A to je vše, zdá se,
co z Brna zbylo ve vzpomínce.

OTČINA

I láska, i naděje, i víra
umírají. A osud – nepomine.
Zase jsem v pasti. Jakoby na zvíře,
čas ji nastražil na mne.

Past třeskla všemi zámky,
tvrdou silou všeho železa.
Ať žily si rvu, jak chci – jsem lapen.
Nejsem s to vyrvat se ze své bolesti.

Já uhryzal si poraněnou tlapu,
ale bolest jsem neuhryzal! Ta schvátla
mě tam, kde bolestí jsem plakal,
schvátla mě tam, kde bolestí jsem vyl.

Nikde jsem nenacházel zapomnění –
když šlachy jsem napjal, zpřetrhal
řetězy lásky i naděje –
a zůstal jen řetěz Otčiny.

S ním přečkal jsem všechny své bolesti,
tak jsem si zvykl, tak s ním jsem se sžil,
jako by nebyl znamením zajetí,
ale mým svatým talismanem.

Do krve rozdíral mi šíji
a táhl se za mnou přes les,
a já slyšel jen to, co vyl,
a zrak se mi slzami mlžil.

Ať běžel jsem kamkoli, chřestil v mlze
můj amulet, můj řetěz-talisman:
„Před sebou neunikneš! Jsi lapen!
Tlapa je v pasti, ať běžíš kamkoli!

Ať jsi kdekoli – krví jsi doma,
na zemi, které jsi dlužen! ... “
A chiméry Otčiny, fantómy
tloukly jak tep v mém řetězu.

Jak já věřil fantómům! Chimérám!
Byť všechny bolesti řvaly: „Nevěř!
Zvířeti se říká zvíře tehdy,
když není to zvíře ochočené!

Když nesloužilo, nepatřilo
nikomu! Za peníze – ani jinak! ...“

A v utrpení a ve snech a vidinách
jsem Otčině se zahryzával v chřtán!

V posteli z hadrů a koudelí –
v mé dětské kolébce! –
jsme v objetí smrtelně chroptěli,
v objetí spolu krev tratili jsme!

A vrhali se všichni její soudci,
všichni kati – na mne jediného! ...
A ona mi rozdírala hrud'
a přiléhala k mému srdci.

My sami sebe se už děsili –
těch dvou šelem s jedním společným srdcem...

Ale sny zůstávaly sny,
řetěz zůstával řetězem.

A jím připoután ke vzpomínkám,
ke kolébkám, hrobům, ruinám,

k fantómům, chimérám lásky,
já, uřetěžený pes Otčiny,
jsem lízal jí ruce v krvi.

* * *

Ještě se nic nestalo,
a vše už se přihodilo –
komíhavě,
jak na prokřehlé vodě loďka,
to zaveslovalo, vyplulo...

Tak je to v loďce se mnou,
to neúnosné, to nemožné! ...
Jedna Otčina za zády –
a nikdo za mnou.

* * *

Vím dobře: každá cesta vede do bezcestí,
a mívám světla zastávek a stanic...

Jen tomu, kdo nikde zůstat nemůže,
osud umožní
jednou
někde
zůstat.

RYMCELE

Alesí Bjaljackému

Jak tak posloucháš a posloucháš
vytí větru a sněhu za mřížemi,
jak za oknem zvoní a zvoní zmrzlé sklo,
vzpomínej si na Varjagy, Chazary a Pečeněhy –
moc toho, co minulo, jako by ani nebylo.

Vzpomínej na Athény a Řím a pomysli na Římanky,
na hetéry – za mřížemi schází římské hetéry...
Ale připomnělo mi to
vlka
v zimním lese nad Rymcelemi:
jak ucítilo člověčinu, naježilo se to zvíře!

Ne proto, že má hlad. Viděl jsem na bříše: byl sytý.
Šel do nory – a jemu jsem k ničemu nebyl.
Ale pach, co ucítil, ten nebyl ze světa zvířat:
to zvíře ucítilo vězení.

Vzpomínej, jak
v kapénkách zurčí obleva,
a za mřížemi
zjara z rána pták zacvrliká,
jak naježí se svět na Krista,
na Martina Luthera Kinga,
na každého a všechny, kdo jsou cítit člověčinou.

Vzpomínej... Ale
ve vlčích očích o to nejde...

Skrz naskrz prodchla zem
potem,
 spermatem,
 močí,
 krví
od Athén a Říma – a do Kolymy! ...

A nic a nikdo v tomhle světě
není cítit vězením.
Jenom my.

* * *

Leze po skle, co náhle zčernalo –
noční pavouk.
Při každém zaskřípání napíná se tělo,
při každém zaklepání.

A komnata ztuhne v ochromění
při němém výkřiku...
Tady kdysi stříleli v suterénu
takové jako my.

14. ledna 2011, Minsk, vnitřní věznice KGB

SVOBODA

Řeka krve za svobodu – po staletí...
Kdo kdy měl té svobody dostatek?
Horliví otroci horlivé svobody
o nic líp než jejich otrokáři.

Nikdo se nezmohl jak svoboda svobodným se stát...
i když oběma rukama svobodu objímal –
básník nemůže zpívat svobodně jak pták,
tyran nemůže lovit jak svobodné zvíře.

A svobodný snad může být jen sirotčí pláč,
neuchopitelný křik v době předsmrtné –
a každý z nás nabyde svobody dvakrát,
a každý z nás ji i dvakrát ztratí.

Všem dá Bůh svobodu na zkoušku –
a z té zkoušky není vyváznutí:
svoboda poprvé – cestou z nebytí,
svoboda podruhé – cestou do nebytí.